

Slotdocument

Pilot Trajectregie voor Statushouders Nijmegen

2017 - 2019

*als je de pijn van de ontworteling
de vermoeidheid van het onderweg zijn en
de afschrikwekkende grenzen
weet te overleven*

*als je de teleurstelling van een schijnaankomst
in een ergens dat nergens blijkt te zijn
met een lach
weet te pareren*

*dan is een open deur
bij wie voldoening ligt
in het slagen van de ander
de makelaar van het geluk*

Qader Shafiq

Inhoudsopgave

1. VOORWOORD	3
2. INLEIDING	4
3. AANLEIDING.....	5
4. DOELSTELLING	6
5. DOELGROEP	6
6. UITVOERDERS VAN PROJECT TRAJECTREGIE.....	8
7. WERKWIJZE.....	9
7.1 Vertrouwen	9
7.1.1 Narratieve gesprekken	9
7.1.2 Vindplaatsen.....	9
7.2 Persoonlijk ontwikkelingsplan – POP	10
7.3 Zelfredzaamheidsmatrix.....	11
7.3.1 Financiën	11
7.3.2 Werk en opleiding	12
7.3.3 Huisvesting	12
7.3.4 Sociaal netwerk	13
7.3.5 Maatschappelijke participatie	14
7.3.6 Domein geestelijke gezondheid	14
7.3.7 Lichamelijke gezondheid	15
7.4 Ketenpartnerbijeenkomsten	15
8. GRIFTDIJK.....	16
9. FASES	17
10. SIGNALLEN	18
10.1 Inburgering	18
10.2 Opleiding	19
10.3 Financiën	19
10.4 Sociale integratie en gezondheid	20
10.5 Signalen specifiek van toepassing op de bewoners van de Griftdijk	20
11. CASUSSEN	22
11.1 Inburgering en bijkomende procedurele handelingen	22
11.2 Positie na-reizigers, moeders van jonge gezinnen	22
11.3 Gebrek aan cultuursensitief werken bij hulpverleners	23
11.4 In de knel als dakloze statushouder	24

12. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	25
13. COLOFON.....	26
14. BIJLAGE	27
Bijlage 1: POP – Persoonlijk Ontwikkelingsplan	27
Bijlage 2: De Zeven van Integratie	30

1. VOORWOORD

Geacht lezer,

Voor u ligt het slotdocument van de pilot Trajectregie voor Statushouders Nijmegen.

Als drie organisaties, Vluchtelingenwerk Oost-Nederland, Bindkracht10 (voorheen Stichting Het Inter-lokaal) en Bureau Wijland, zijn we in maart 2017 gestart met de pilot Trajectregie voor Statushouders Nijmegen. Vanuit de samenwerking streefden we er naar om het integratieproces van de statushouders te optimaliseren en zorgden we ervoor dat onze werkwijze, middelen en instrumenten goed aansloten bij de wensen, behoeften en mogelijkheden van de statushouders.

Het bevorderen van coherentie en samenwerking tussen verschillende betrokken organisaties was daarbij een noodzakelijke voorwaarde.

Wij kijken terug op een plezierige en leerzame samenwerking met verschillende organisaties met wie wij gedurende deze pilotperiode hebben gewerkt. Onze waardering gaat natuurlijk ook uit naar de grote inzet en betrokkenheid van het projectteam en de trajectregisseurs.

Dit slotdocument is het resultaat van onze bevindingen en ervaringen gedurende 2,5 jaar Trajectregie voor Statushouders Nijmegen. Wij hopen dat gemeenten en organisaties die zich inzetten voor de integratie van nieuwkomers dit slotdocument met daarin onze aanbevelingen meenemen bij de vaststelling en uitvoering van hun beleid.

Met vriendelijke groet,

Helen Flören (Bureau Wijland), Jan van der Werff (VWON) en Rietje Compiet (Bindkracht10)

2. INLEIDING

Dit slotdocument omvat een reflectie op de uitvoering van de Pilot Trajectregie voor Statushouders Nijmegen die op 7 maart 2017 is gestart en tot 1 november 2019 is uitgevoerd. De opdracht voor de uitvoering van Trajectregie door de gemeente Nijmegen kwam naar aanleiding van aanbevelingen vanuit het Platform Integratie Vluchtelingen tot stand. Deze aanbevelingen richtten zich op een optimaal integratieproces dat aansluiting vindt bij de wensen en behoeften van een vluchteling.

De pilot Trajectregie is gestart vanuit een aantal uitgangspunten, te weten:

- Het in beeld brengen van relevante actoren die betrokken zijn bij het integratieproces van statushouders;
- Het versterken van de positie van statushouders door Trajectregie als een onafhankelijke monitor;
- Het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de statushouders om zo goed mogelijk een beeld te krijgen van de knelpunten en successen die zij tegenkomen op hun weg naar integratie in Nederland; en
- Het aandragen van verbeterpunten t.b.v. communicatie en effectiviteit van de inzet van instrumenten en aansluiting ervan op individuele wensen en behoeften van de statushouders.

Aan de start van de pilot heeft de gemeente Nijmegen in overleg besloten om het instrument Trajectregie tevens in te zetten voor alle Eritrese statushouders woonachtig op de Griftdijk. Hiermee zijn de inspanningen van de trajectregisseurs gedeeltelijk ingezet voor deze doelgroep met complexe achtergronden en specifieke uitdagingen. Daarnaast hebben de ontwikkelingen rondom de regieverantwoordelijkheid van de integratie van statushouders die in 2020 naar de gemeenten zal overgaan, de uitvoering van trajectregie een andere invulling gegeven: een afsluiting van dossiers en een warme, vroegtijdige overdracht van de lopende casussen aan het nieuwe instrument 'Klantregie statushouders van de gemeente Nijmegen'.

Naast de statushouders van de Griftdijk, hebben statushouders met verschillende achtergronden, leeftijden en gender deelgenomen aan de pilot. De trajectregisseurs hebben al snel vanuit hun vertrouwensrelaties inzicht gekregen in de individuele achtergronden en ambities. In dit slotdocument maakt u kennis met de ervaringen van trajectregisseurs, de werkwijzen en de ingezette instrumenten. Daarnaast leest u signalen gerelateerd aan belangrijke levensdomeinen (inburgering, zorg, sociale integratie, opleiding etc.) en conclusies en aanbevelingen.

Als Vluchtelingenwerk Oost-Nederland, Bindkracht 10 en Bureau Wijland juichen wij het toe dat de gemeente Nijmegen zich bekommerd om de positie van statushouders en vanuit de regierol wil werken aan verbetering van de positie van gevluchte vrouwen, mannen en kinderen. Wij blijven bereid om ondersteuning te bieden bij de optimale inrichting en uitvoering van deze rol.

Mede namens de trajectregisseurs,

Nathalie van der Veeke, Lenie van Goor en Qader Shafiq

3. AANLEIDING

In 2015 en 2016 stroomde een groot aantal vluchtelingen regio Nijmegen binnen. Zij verbleven tijdelijk in onder meer Heumensoord en zouden naar rato gehuisvest worden in omringende gemeenten. Gemeente Nijmegen realiseerde zich in die tijd dat er veel middelen aanwezig waren om een goede integratie te faciliteren, maar deze niet altijd goed in contact staan met de vluchtelingen. Vraag en aanbod weet elkaar onvoldoende te vinden. Deze grote instroom heeft geleid tot de ontwikkeling van een hernieuwd integratiebeleid.

De conclusies en aanbevelingen uit de in 2014 uitgevoerde pilot 'Zo werkt het ook', is mede aanleiding geweest voor het opstellen van *Actieplan 'Status... en dan? Integratie vergunningshouder 2016-2018'*. Dit actieplan stelt een nieuwe aanpak voor waar het gaat om integratie van statushouders. Het volgende wordt gesignaleerd: *"Vergunninghouders in Nijmegen kunnen rekenen op ondersteuning bij het integratieproces. Maar wat hierin ontbreekt is regie en overzicht van de participatiestappen die door de vergunninghouder gezet moeten worden. De aanpak voorziet in het stevig regie voeren en beter monitoren. Daarnaast gaan we [gemeente Nijmegen] scherpere afspraken maken met betrokken instellingen over hun inzet en gaan we mooie vrijwilligersinitiatieven, die zich bewezen hebben in het afgelopen jaar, faciliteren."*

Er is grote behoefte aan een coherent beleid en meer samenwerking en uitwisseling tussen alle partijen die bij integratie en participatie betrokken zijn. Dit heeft geleid tot de pilot Trajectregie voor Statushouders: instrumenten aansluiting laten vinden op individuele wensen én optimaliseren van het integratieproces. De opdracht tot scherpere regievoering wordt uitgezet bij drie lokale partijen: Vluchtelingenwerk Oost Nederland, Bureau Wijland en Bindkracht10 (toen nog Het InterLokaal).

Deze verscherpte regievoering is nodig om een succesvolle integratie te faciliteren. Want wanneer de vergunningshouders niet de juiste begeleiding krijgen op hun weg naar zelfredzaamheid in de Nederlandse samenleving, bestaat er een verhoogd risico op langdurige afhankelijkheid van bijstandsmiddelen, structurele schulden en geringe participatie in de maatschappij.

Met de inzet van het daarvoor ontwikkelde pilotinstrument Trajectregie wordt gepoogd een beter beeld te krijgen van de participatiestappen van de statushouders aan de ene kant, en het functioneren van het aanbod in de integratieketen anderzijds.

De pilot is ontwikkeld met als doel het integratieproces van de statushouders te verbeteren, en zodoende ook voor volgende vluchtelingen integratie in de gemeente te vergemakkelijken.

Door nieuwe wetgeving op het gebied van integratie en participatie van vergunninghouders, is Trajectregie vroegtijdig beëindigd. De ambitie van het huidige kabinet om de regierol door gemeenten te laten vervullen, is ook door trajectregie toegejuicht. Om de uitvoering van de regierol voor te bereiden heeft de gemeente besloten het laatste jaar van trajectregie te gebruiken voor zowel afronding en overdracht aan de nieuwe entiteit Klantregie. Hierbij is regelmatig contact geweest met de functionarissen ten behoeve van de inbedding van de ervaringen opgedaan tijdens de uitvoer van de pilot Trajectregie. Daarnaast zijn alle relevante signalen, die vanuit Trajectregie zijn afgegeven ten behoeve van de optimalisering van het proces, onder de aandacht gebracht van de gemeente en belangrijke ketenpartners.

4. DOELSTELLING

Het doel van de pilot Trajectregie was om het integratieproces van statushouders te optimaliseren. Dit is gebeurd op basis van een individueel ontwikkelingsplan (POP) waarbij zeven gebieden van de zelfredzaamheidsmatrix én de inburgeringsdoelstellingen zijn opgenomen.

In 2017 waren de volgende doelen afgesproken:

- In december is met 150 tot 200 statushouders een traject gestart en een ontwikkelplan gemaakt. Het gaat om statushouders die zich in 2017 in Nijmegen bevestigd hebben en een aantal die al sinds 2015 of 2016 in het bezit zijn van een verblijfsvergunning.
- Het instrument Trajectregie wordt nader ontwikkeld, uitgewerkt, getoetst en beschreven.
- Er is een digitaal klantvolgsysteem dat toegankelijk is voor de trajectregisseurs van de drie organisaties.
- Trajectregie is afgestemd met en goed aangesloten op de ketenpartners en als instrument verankerd in het integratieproces van statushouders.
- Belemmerende en succesfactoren in het integratieproces van statushouders worden in de vorm van signalen inzichtelijk gemaakt voor betrokkenen in de integratieketen.

In 2018 zijn de doelen bijgesteld:

- 200 tot 250 statushouders zijn een traject gestart. Dit betekent een nieuwe instroom van ca. 30 statushouders.
- 80% van de trajecten wordt na drie jaar succesvol afgerond. Succesvolle afronding betekent dat er op minimaal twee leefgebieden in de zelfredzaamheidsmatrix een stap vooruit is gezet.

5. DOELGROEP

De trajectregisseurs hebben gewerkt met een gedeelte van de statushouders gevestigd in de gemeente Nijmegen. Dit waren zowel hoog- als laagopgeleiden, jongvolwassenen, gezinnen, alleenstaanden, en diverse nationaliteiten. Dit heeft de gelegenheid gegeven een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de statushouders in Nijmegen, hun behoeften en de aansluiting van vraag en aanbod in de integratieketen.

De bevindingen en signalen die tijdens het werk zijn opgedaan, gelden indirect ook voor een bredere groep statushouders. Ook de statushouders die geen traject binnen Trajectregie doorlopen hebben zullen profijt hebben van de verbeteringen die naar aanleiding van de signalen gemaakt zijn. Zie hiervoor ook 7. SIGNALEN.

Doelgroep 2017 - plan en aanpassingen:

We zijn uitgegaan van een start met 150 tot 200 nieuwe volwassen statushouders in 2017. In de opdracht is afgesproken dat de focus zou liggen op 'nieuwe' statushouders om vroegtijdige stappen te zetten om integratie te bevorderen. Daarnaast is afgesproken dat er een inhaalslag gemaakt zou worden met nieuwkomers uit 2015 en 2016, waaronder een derde van de Eritrese bewoners van de Griftdijk. Met het instrument Trajectregie zou hiermee een breed beeld verkregen worden van het integratieproces van een diverse groep statushouders en van de belemmerende en stimulerende factoren in dit proces en de integratieketen.

In de loop van 2017 heeft er een verandering plaatsgevonden in de selectiecriteria. Enkele maanden na de start van Trajectregie heeft de Gemeente verzocht om alle bewoners van de Griftdijk in beeld te brengen. Dit omdat er binnen de groep geen duidelijk onderscheid gemaakt kon worden tussen wie wel en wie niet opgenomen werd, wat tot verwarring bij de bewoners leidde (waarom hij wel en ik niet?). Daarnaast bestond er bij Gemeente, betrokken ketenpartners en netwerken op de Griftdijk de behoefte aan één plek waar informatie samenkomt.

Omdat er over de integratie van Eritreeërs doorgaans meer zorgen zijn dan over andere statushouders is besloten om ook een deel van de Eritreeërs die in de wijken wonen, in Trajectregie op te nemen.

Door deze verschuivende focus op al gevestigde Eritreeërs, is er meer aandacht geweest voor probleemsituaties dan op enkel nieuwe statushouders. Wat een verschuiving betekende van de originele opdracht.

Omdat nu een grotere groep statushouders met complexe problematiek in Trajectregie werd opgenomen, heeft dit invloed gehad op de vooraf opgestelde doelen:

- Het goed in beeld kunnen brengen van een brede groep statushouders, signalen, belemmerende en succesfactoren.
- Het zo snel mogelijk in traject nemen van nieuwe statushouders en een versnelde integratie.
- Het kunnen behalen van de eindresultaten, namelijk succesvolle integratie van 80% van de trajecten.

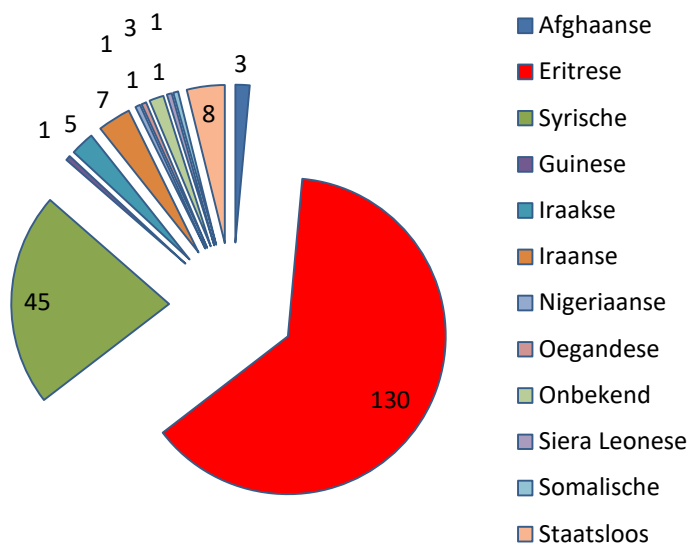
Daarnaast is ook besloten om met verwante volwassen gezinsleden (vaak na-reizigers) een traject aan te gaan. Dit werd door de trajectregisseurs als positief ervaren, omdat hierdoor het hele gezin in beeld kwam.

Doelgroep in 2018:

Gezien het beperkte aantal instroommogelijkheden in 2018, is aangegeven nog 30 nieuwe trajecten te kunnen starten. Er werd afgesproken dat de gemeente een selectie zou maken van 30 statushouders die in 2013 inburgeringsplichtig waren, de inburgering niet behaald hadden, geen traject volgden via het WerkBedrijf en een bijstandsuitkering ontvingen.

Echter, vanwege de komst van de nieuwe wet Inburgering is besloten hiervan af te zien en aandacht te besteden aan afronding van trajectregie en overdracht aan de gemeente.

Wie hebben wij uiteindelijk bediend:

6. UITVOERDERS VAN PROJECT TRAJECTREGIE

Stuurgroep

De stuurgroep bestond uit drie vertegenwoordigers van de betrokken organisaties. Als stuurgroep hielden zij toezicht op de kwaliteit van het instrument Trajectregie.

Leden van de stuurgroep waren:

Rietje Compiet – Bindkracht10

Jan van der Werff – VWON

Helen Flören – Bureau Wijland

Projectteam

Het projectteam is verantwoordelijk geweest voor de positionering van Trajectregie. Het team werd gevormd door drie vertegenwoordigers van de betrokken organisaties.

Leden van het projectteam waren:

Qader Shafiq – Bureau Wijland

Lenie van Goor – VWON

Nathalie van der Veen – Bindkracht10

Bij de vorming van het projectteam is besproken welke expertises ieder vanuit de eigen organisatie, als ook persoonlijk, met zich meebrengt. Op basis hiervan is de volgende taakverdeling gemaakt:

VWON: Organiseert de werkprocessen en het klantvolgsysteem (VVS).

Bindkracht10: Zorgt voor verbinding met de 0^e-lijnsorganisaties, contactpersoon voor de Griftdijk en algemeen aanspreekpunt voor de opdrachtgever.

Bureau Wijland: Zorgt voor de aansturing en ondersteuning van het team trajectregisseurs, het leerprogramma en de methodieontwikkeling.

Dankzij de samenwerking tussen de drie organisaties en de bundeling van krachten is er een sterke positie van Trajectregie in de integratieketen ontwikkeld.

Trajectregisseurs

Het team van trajectregisseurs bestond uit zes trajectregisseurs, waarvan er bij elke organisatie twee in dienst waren.

De trajectregisseurs zijn geselecteerd op basis van onder andere hun

- kennis van en affiniteit met de doelgroep;
- visie op en kennis van integratie;
- cultuursensitieve houding; en
- vermogen om neutraal en verbindend te werken.

7. WERKWIJZE

Zes maanden na vestiging in de gemeente wordt, op basis van een intakegesprek dat door de coach-vestiging van VWON is gevoerd, een kennismakingsgesprek tussen de trajectregisseur en de statushouder gevoerd. Hierin wordt het eerste contact gelegd en de rol van de trajectregisseur in hoofdlijnen uiteen gezet. Dit gesprek vindt veelal bij de statushouder thuis plaats.

Bij de Eritreeërs op de Griftdijk verliep het eerste contact anders, zij hadden geen coach-vestiging meer. Het eerste contact verliep veelal via een vertrouwenspersoon (buren, vrijwilligers) en door op locatie aanwezig te zijn.

7.1 Vertrouwen

Om zo veel mogelijk inzicht te krijgen in het integratieproces van de statushouders en daarbij komende knelpunten en succesfactoren, is een goede vertrouwensrelatie met de statushouder essentieel. De statushouder moet zich vrij voelen onderwerpen waar hij/zij mee zit te bespreken. Het is niet vanzelfsprekend gebleken dat dit met een functionaris besproken wordt. Er kan wantrouwen heersen jegens functionarissen, waardoor bepaalde informatie verborgen blijft. Dit vraagt een informeel contact en cultuursensitieve houding van de trajectregisseurs.

7.1.1 Narratieve gesprekken

De narratieve gesprekstechnieken zijn van toegevoegde waarde gebleken voor het wekken van vertrouwen en een informeel contact. Op basis van onderling vertrouwen en echtheid wordt er een gelijkwaardig en machtsvrij gesprek mogelijk.

De gesprekstechniek houdt in dat de trajectregisseur zoekt naar verhalen uit het leven van de statushouder en voorbeelden uit het eigen leven naar voren brengt om bepaalde onderwerpen te illustreren. Het faciliteert het gesprek over gevoelige onderwerpen en laat zien dat zaken ook hier in Nederland aan de orde komen. Dit maakt de statushouder vrijer vrijuit te spreken over wat zijn/haar bevindingen zijn van het eigen leven en integratie in Nederland.

7.1.2 Vindplaatsen

De ontmoetingen met de statushouders vinden op verschillende plekken plaats. Dit kan zijn bij de statushouder thuis of op relevante vindplaatsen zoals de bibliotheek, het wijkcentrum of bij de gemeente.

Door op relevante vindplaatsen af te spreken worden statushouders vertrouwd met deze plekken, waardoor het wanneer nodig ook makkelijker wordt voor de statushouder daar zelfstandig naartoe te gaan. Het werkt drempelverlagend en vergroot de kennis van mogelijkheden en diensten in de omgeving van de statushouder. Daarnaast wordt de – zowel gemakkelijke als moeizame – interactie tussen de statushouders en de partners in de integratieketen zichtbaar.

7.2 Persoonlijk ontwikkelingsplan – POP

De trajectregisseur helpt met het maken van een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP). Dit is een plan voor drie jaar, waarin de korte en lange termijn doelen worden opgenomen. Deze doelen worden op zeven levensgebieden opgesteld. Aanvankelijk was het plan vijf levensgebieden centraal te stellen. Omdat al snel bleek dat gezondheid, zowel geestelijk als lichamelijk, grote invloed heeft op de ontwikkeling op andere levensgebieden, is besloten ook deze twee levensgebieden mee te nemen in het POP.

De levensgebieden:

1. Financiën
2. Werk en opleiding, waaronder inburgering
3. Huisvesting
4. Sociaal Netwerk
5. Maatschappelijke participatie
6. Geestelijke gezondheid
7. Lichamelijke gezondheid

De trajectregisseur heeft in de kennismakingsperiode (eerste 3 maanden) maandelijks contact met de statushouder. Tijdens dit contact wordt de voortgang besproken en de vertrouwensband opgebouwd. Daarna kan de frequentie doorgaans worden verminderd naar eens in de twee maanden. Deze frequentie kan sterk verschillen, afhankelijk van de behoeften en spelende problematiek bij de individuele statushouder.

De trajectregisseur stimuleert zelfstandig stappen te zetten richting het behalen van de doelen, verkent kansen en mogelijkheden en signaleert belemmeringen en onderzoekt of deze van persoonlijke dan wel structurele aard zijn (7. SIGNALEN).

Naast het contact met de statushouders waren de lijnen met ketenpartners in de integratieketen kort. Met hen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt die voor iedereen van toegevoegde waarde waren. Ook in het contact met de ketenpartners stond de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de statushouders voorop. De trajectregisseurs hebben zo min mogelijk van de statushouders overgenomen, daar zij zelf verantwoordelijk waren voor het vormgeven van hun leven. Zelfregie stond centraal.

Door de trajectregisseurs is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande voorzieningen en organisaties in de keten. Zij hebben verwezen en gestimuleerd gebruik te maken van deze voorzieningen, en hebben niet als eigen voorziening opgetreden.

Zie bijlage 1: voorbeeld POP

7.3 Zelfredzaamheidsmatrix

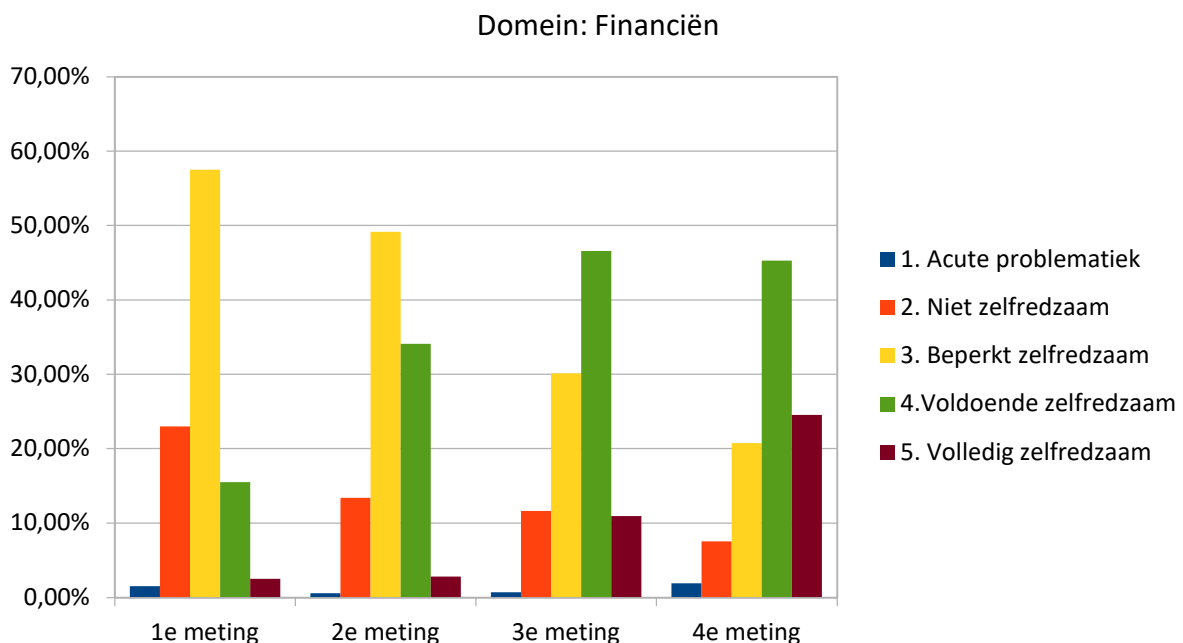
De voortgang van de integratie ontwikkeling van de deelnemers is gemeten met de zelfredzaamheidsmatrix van zeven levensgebieden: 1) financiën, 2) werk en opleiding, 3) huisvesting, 4) sociale netwerk, 5) participatie, 6) geestelijke en 7) lichamelijke gezondheid. Hierdoor is progressie dan wel terugval in het integratieproces zichtbaar geworden.

Niveaus in zelfredzaamheid zijn:

1. Acute problematiek
2. Niet zelfredzaam
3. Beperkt zelfredzaam
4. Voldoende zelfredzaam
5. Volledig zelfredzaam

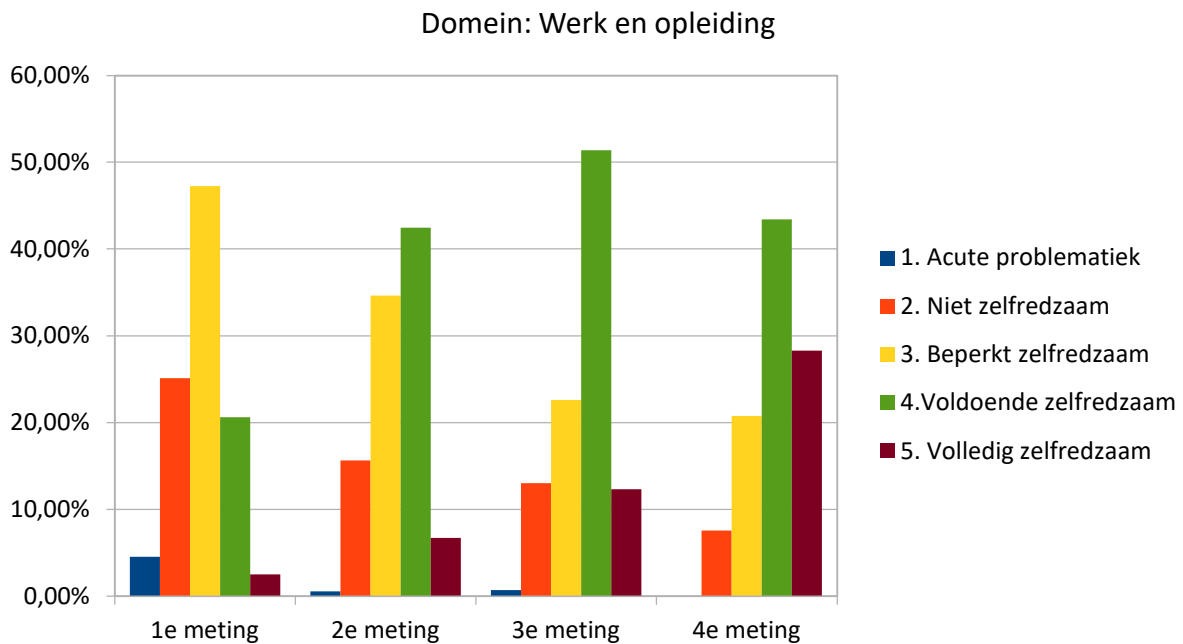
De metingen zijn gedaan bij de start van het traject medio 2017, twee halfjaarlijkse tussenmetingen en een eindmeting bij afronding van het traject tussen maart en november 2019. De metingen hebben de trajectregisseur aanleiding gegeven om aan bepaalde levensgebieden meer aandacht te besteden en alert te blijven op de impact van ontwikkelingen op de levensgebieden onderling.

7.3.1 Financiën

In de 4^e meting is er een lichte stijging crisisgevallen (trede 1) geconstateerd. Deze zijn toe te leiden naar de jonge Eritreeërs in de wijk, die toch om verschillende redenen in de schulden zijn gekomen. Hetzij dat ze onvoldoende zelfstandig hun financiën kunnen beheren en het overzicht verliezen als ze van een uitkering naar werk gaan of omgekeerd en nog niet voldoende weten waar en hoe ze zich moeten melden voor een uitkering en welke formulieren en bewijslast daarvoor nodig is. Anderzijds blijft er een risico voor gokproblemen bestaan, ondanks voorlichting en samenwerking met Iriszorg. De meerderheid van de doelgroep is echter wel met grote stappen voorwaarts gegaan wat betreft de financiële zelfredzaamheid (trede 4 en 5). Dit komt mede doordat ze steeds meer inzicht in hun financiën hebben en jongeren vaak naast hun opleiding een bijbaantje hebben.

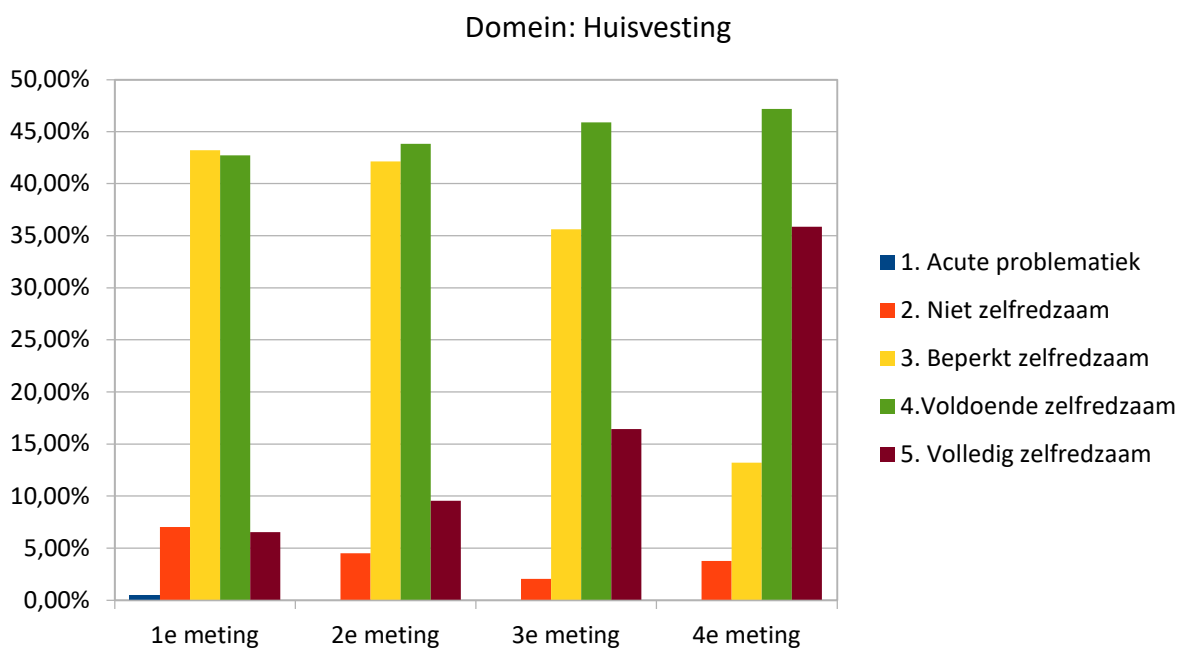
7.3.2 Werk en opleiding

Er is een goede ontwikkeling waarneembaar gedurende de periode van trajectregie. Bij 1^e en 2^e metingen waren er nog tussen 25 tot 30% scores 1 en 2 door van acute problematiek tot niet zelfredzaam. In de beginperiode waren er veel problemen met de inburgering en nog weinig cliënten hadden de inburgering afgerond en waren doorgestroomd naar een opleiding of regulier werk.

De kanteling zet in bij de 3^e meting, waarbij er significant meer cliënten voldoende of volledig zelfredzaam zijn in het domein werk en opleiding.

7.3.3 Huisvesting

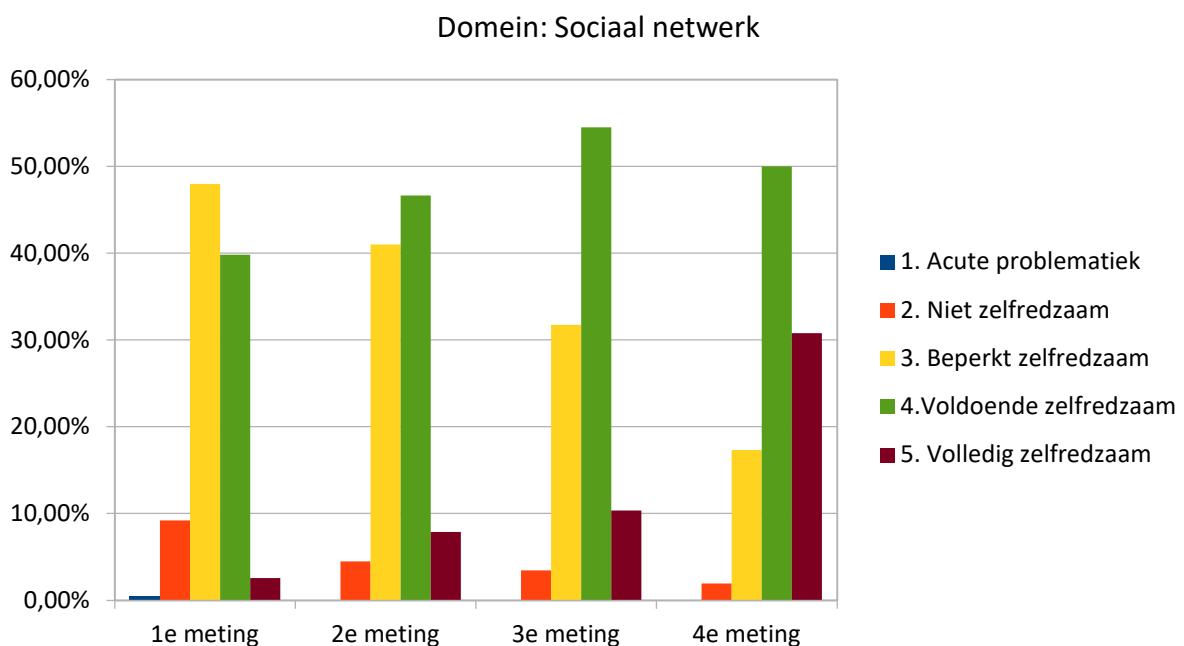

In de 3^e meting is duidelijk een afname te zien in problematische situaties (trede 1 en 2) in huisvesting. Er is een lichte stijging in tredes 4 en 5. In de 4^e meting is deze trend doorgezet, doordat vanaf 1 mei

2019 alle bewoners van Griftdijk een andere huisvesting hebben gekregen. Opvallend is dat het effect van de branden op de Griftdijk niet terug te zien is in de meting, terwijl deze wel grote invloed hadden op de bewoners. De 2^e meting is dan ook kort voor de branden gedaan en de 3^e nadat de rust was teruggekeerd. De lage scores in februari hadden ook te maken met het muizenprobleem en de (geluids)overlast van burens op de Griftdijk. In oktober waren de muizen weg en was een veel groter deel van de bewoners bezig met opleiding en/of werk, waardoor het een stuk rustiger was op de locatie.

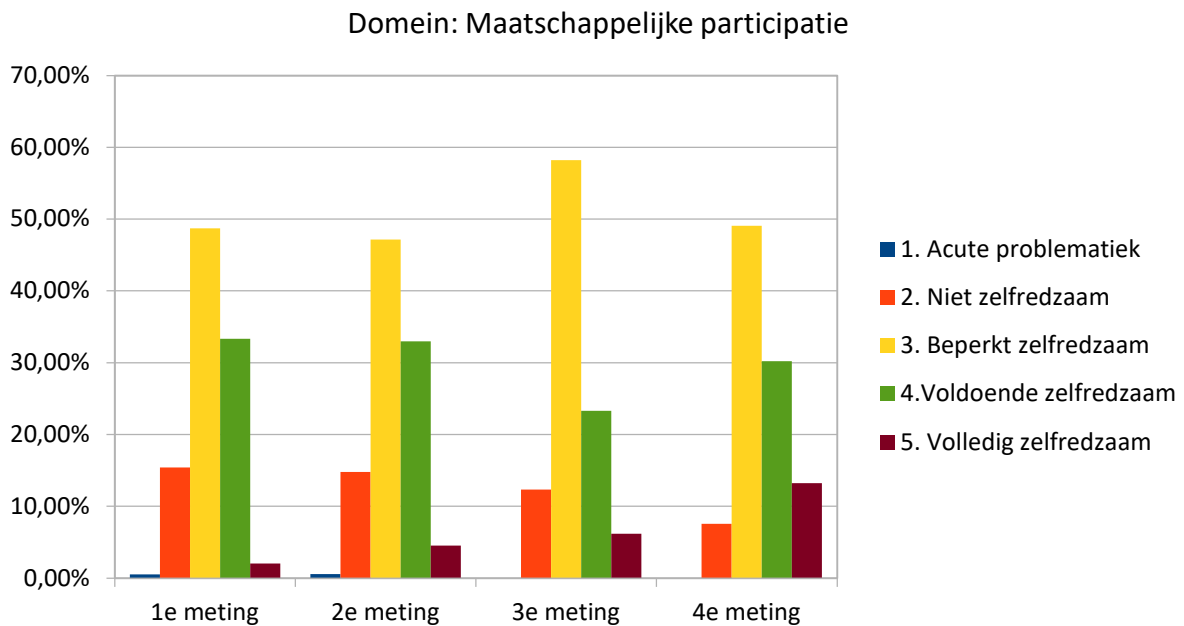
Tenslotte verhuisden in dat halve jaar een aardig aantal 23+ers, welke erg tevreden waren met hun nieuwe zelfstandige woonruimte. Uiteindelijk is het eindresultaat op domein huisvesting dat er zowel de score 4 en 5 hoog zijn.

7.3.4 Sociaal netwerk

Bij Sociaal Netwerk is er een duidelijk vooruitgang te zien in de 3^e en 4^e metingen naar scores 4 en 5. De scores 1,2 en 3 laten een daling zien. Waardoor er geconcludeerd kan worden dat de statushouders langzaam maar gestaag een eigen sociaal netwerk aan het opbouwen zijn in de stad Nijmegen.

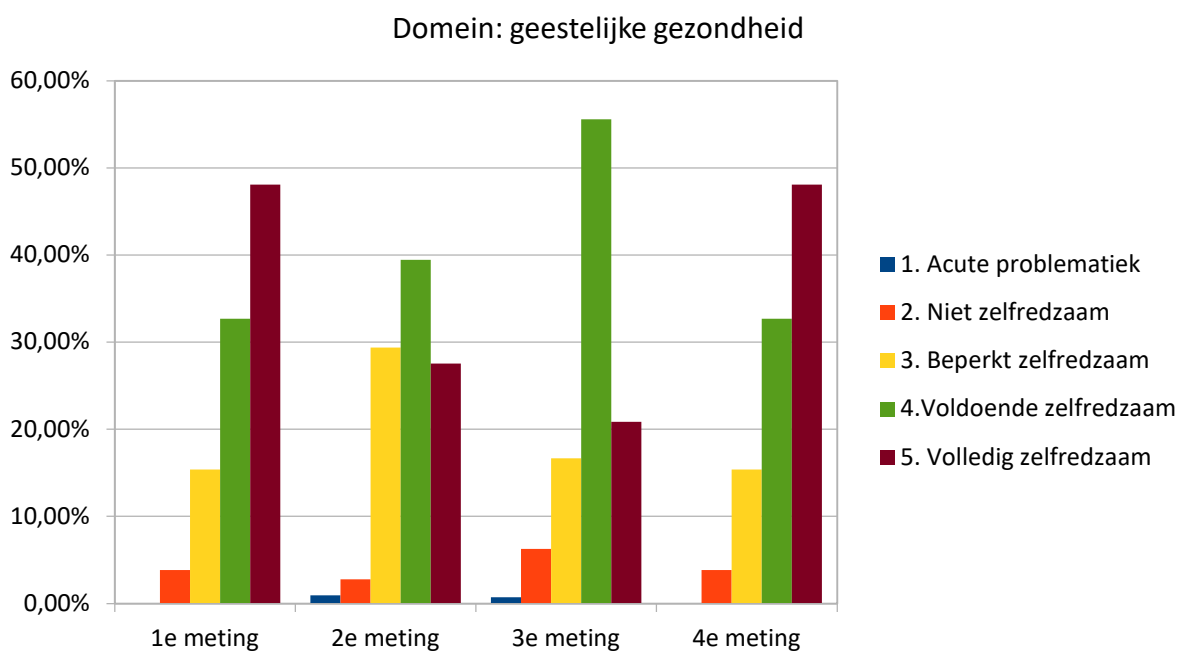
7.3.5 Maatschappelijke participatie

Voor maatschappelijke participatie geldt dat de vooruitgang beperkt is en er een dip was bij de 3^e meting 'voldoende' (trede 4) en een stijging naar score 3 beperkt zelfredzaam. Dit hing samen met de drukte met werk en opleiding. Hierdoor waren verschillende statushouders gestopt met vrijwilligerswerk en activiteiten als sporten en wellicht hebben verhuizing van de jongeren uit de Griftdijk een rol gespeeld.

Uiteindelijk treedt er toch positieve herstel op in de 4^e meting bij het domein maatschappelijke participatie.

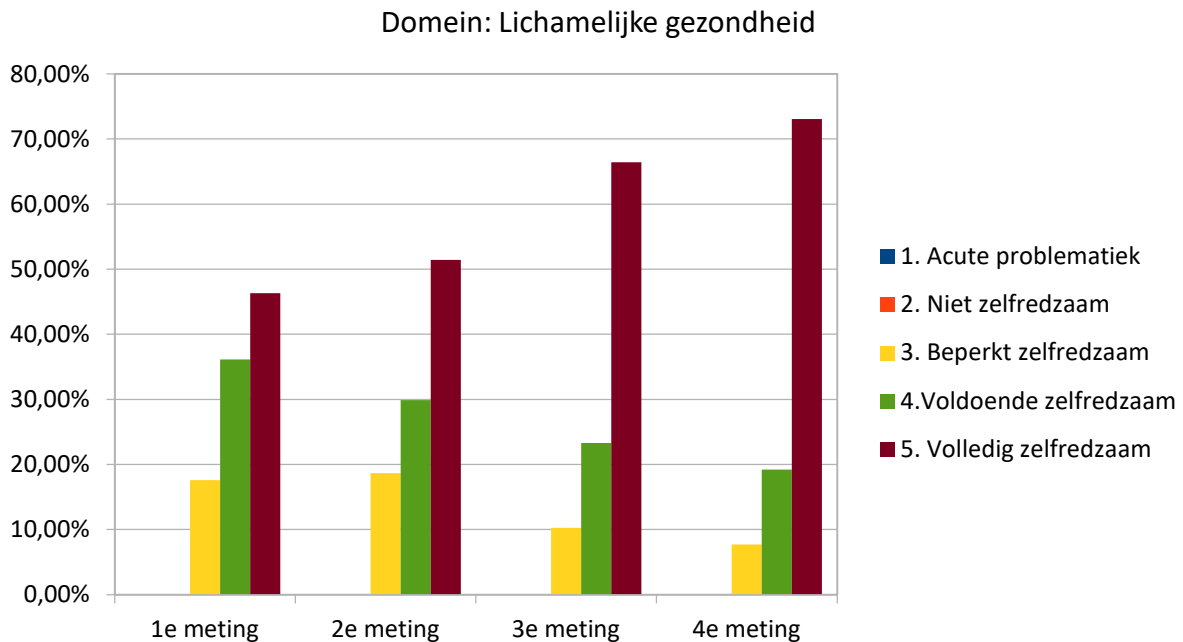
7.3.6 Domein geestelijke gezondheid

In 2018 zijn de twee domeinen geestelijke gezondheid en lichamelijke gezondheid toegevoegd aan de ZRM omdat de trajectregisseurs duidelijk verband zagen tussen de twee gezondheidsdomeinen en de

andere 5 domeinen. Dit heeft geleid dat hiervoor meer aandacht kwam in de signalering naar de ketenpartners. Er lijken voorzichtig verbeteringen te zijn op het gebied van de geestelijke gezondheid. Dit kan mede te maken hebben met dat de statushouders in het begin van de vestiging in Nijmegen nog in “overlevingsstand” stonden. Ook het wachten in de gezinsherenigingsprocedures leidt tot aantoonbare stress en een lagere trede in het domein geestelijke gezondheid.

7.3.7 Lichamelijke gezondheid

Uit de resultaten blijkt dat in de doelgroep van trajectregie zeer beperkte problemen zijn met de lichamelijke gezondheid (trede 1 en 2) en een afnemend aantal met beperkte lichamelijke problemen.

7.4 Ketenpartnerbijeenkomsten

Tweejaarlijks heeft er een ketenpartneroverleg plaatsgevonden, om de partijen in de integratieketen op de hoogte te houden van de ontwikkelingen en signalen van trajectregie. Tijdens deze bijeenkomsten waren vertegenwoordigers van taalaanbieders, zorgaanbieders, gemeente, maatschappelijke organisaties en vrijwilligersorganisaties aanwezig.

Zowel tijdens de positioneringsfase als tijdens het signaleren en agenderen zijn deze bijeenkomsten van grote toegevoegde waarde geweest. Trajectregie is hierdoor als speler in de keten gepositioneerd en de verbindende en adviserende taak van het instrument heeft zich laten zien.

Daarnaast was het ook een moment dat ketenpartners hun eigen knelpunten en zorgen betreffende het integratieproces op tafel konden leggen, waar vervolgens met alle aanwezigen aandacht aan is besteed. De losse schakels in de integratieketen zijn hierdoor meer verbonden. De communicatie is verbeterd.

Daarnaast zijn ook bilateraal signalen aan de betreffende partners teruggekoppeld. In gesprek zijn oplossingsrichtingen voorgelegd, die vanuit de neutrale en verbindende positie van de trajectregisseurs als meest passend beschouwd werden.

8. GRIFTDIJK

Bij de start van Trajectregie werd afgesproken om 1/3^e deel van de bewoners van de Griftdijk deel te laten nemen aan het project. Voor de Griftdijk is later in 2017 een aanvullend plan gemaakt. Hierin werd onder andere de afspraak opgenomen dat er twee vaste trajectregisseurs verbonden werden aan de Griftdijk en dat alle bewoners in beeld zouden worden gebracht.

Er is door veel partijen geïnvesteerd in de bewoners van de Griftdijk. Naast de inzet van verschillende organisaties was er een grote betrokkenheid van burens en vrijwilligers.

Bij de start in 2017 waren er veel partijen betrokken en waren er veel onduidelijkheden, bijvoorbeeld over rollen en verantwoordelijkheden. Veel praktisch oplosbare zaken werden niet of heel laat opgepakt en zorgden voor veel frustratie. Het geclusterd wonen en een groepsgerichte benadering zorgde voor een eigen dynamiek en vroeg om veel afstemming tussen alle betrokkenen. Er was behoefte aan proces- en uitvoeringsregie. Met de inzet van een projectleider van de Gemeente kwam er een overlegstructuur, waar ook vrijwilligers en de bewoners bij betrokken werden. Hierdoor werd hun positie meer erkend en ondersteund. Doordat Trajectregie iedereen in beeld bracht kwam er overzicht en een duidelijk aanspreekpunt op uitvoeringsniveau. Ook konden individuele signalen collectief worden gemaakt en opgepakt. Dit was een goede bron van informatie.

De trajectregisseurs namen deel aan het 'Griftdijkoverleg' en andere relevante overleggen en werkgroepen. Regelmatig werd er een beroep op hen gedaan om overzicht te geven van de stand van zaken m.b.t. specifieke thema's. Bijvoorbeeld m.b.t. de inburgering en wie er 'buiten de boot' vielen of wie er wel of geen netwerk had.

In mei en juni 2018 kwam de centrale rol van de trajectregisseurs van pas toen er branden werden gesticht. Dit zorgde voor onrust, zorgen en angst bij bewoners. De trajectregisseurs waren wekenlang dagelijks aanwezig om hier aandacht aan te geven, te kunnen zorgen voor extra hulp en snel te kunnen signaleren bijv. t.a.v. de noodzaak van veiligheidsmaatregelen. Nadat de dader (één van de bewoners) werd opgepakt keerde de rust terug op de Griftdijk.

Ondertussen volgden veel bewoners een opleiding, hadden werk of waren anderszins actief. Het lukte de meeste ook om een bijbaantje te vinden en de balans te vinden tussen opleiding en werk.

Een groot aandachtspunt was en bleef het omgaan met financiën. Bij veranderingen, als overgang naar studiefinanciering of werk, ontstonden er al snel problemen. Daarnaast bleken huurschulden bijna altijd gepaard te gaan met gokken. Door een werkgroep (trajectregie, Iriszorg, werkbedrijf, JUST van Bindkracht10 en een Eritrese intercultureel consulent) werd een actieplan gemaakt en uitgevoerd.

Het najaar van 2018 stond in het teken van de naderende verhuizing. Met de gemeente, woningcorporaties (WWB) en VWON werden afspraken gemaakt om de verhuizing in goede banen te leiden. Hierbij is extra ingezet op hulp bij financiën om te kunnen starten met een schone lei in de nieuwe woning. Bewoners werden voorbereid op de verhuizing en naar behoefte ondersteund om goed te kunnen aarde in de wijk.

Met het oog op de beëindiging van Trajectregie op 1 november 2019 werden de contacten afgerond en vonden er, in overleg met de statushouders, overdrachten plaats naar verschillende hulp- en dienstverlenende organisaties. Bijzondere aandacht was er daarbij voor het netwerk; Wie houdt er een oogje in het zeil en kan een steuntje in de rug geven wanneer nodig?

9. FASES

Fase 1: Positionering en sociale kaart

Tijdens de eerste periode is er veel aandacht besteed aan de rol en positionering van de trajectregisseurs, de werkprocessen en introductie bij verschillende voorzieningen en organisaties in de integratieketen. In deze periode zijn er werk- en kennismakingsbijeenkomsten georganiseerd met o.a. het WerkBedrijf, Werk & Inkomen, coaches vestiging van VWON, Stips en Netwerkbuddy's. Hierin stond de positionering van Trajectregie en samenwerkingsafspraken met partners in de keten centraal.

Fase 2: Profileren, Signaleren en Agenderen

Na de periode van positionering ging de aandacht uit naar het signaleren en agenderen van knelpunten en succesfactoren in het integratieproces.

Fase 3: Afronding en overdracht

Begin 2019 is gestart met de afronding van Trajectregie en de overdracht aan de gemeente. Tijdens deze fase is beoordeeld welke statushouders voldoende zelfredzaam zijn. Deze dossiers zijn afgerond. Dertig statushouders zijn nog als onvoldoende zelfredzaam beschouwd. Zij zijn aan de nieuwe voorziening van de gemeente – Klantregie – overgedragen.

10. SIGNALLEN

Het signaleren en agenderen van knelpunten die statushouders in hun integratieproces tegenkomen, was een essentiële taak van de trajectregisseur. Zoals eerder genoemd, zijn de signalen teruggekoppeld aan betrokken partijen in bilaterale gesprekken. De signalen zijn altijd door de trajectregisseurs en het projectteam vergezeld geweest van adviezen en oplossingsrichtingen. Onderstaande lijst van signalen is een opsomming van de meest voorkomende signalen. Sommige signalen hadden specifiek betrekking op de Eritrese bewoners van de Griftdijk.

10.1 Inburgering

1. **Verschillende kwaliteiten en eisen taalaanbieders:** Er bestaan grote verschillen in aanbod en kosten van taalaanbieders. Ook wordt er verschil in kwaliteit ervaren, bijvoorbeeld in de individuele ondersteuning. Over enkele taalaanbieders worden er meer dan bij andere knelpunten benoemd.
2. **Grote behoefte aan een centraal, fysiek informatiepunt t.a.v. inburgering:** Informatie over inburgering is nu versnipperd en onvoldoende. Het gaat o.a. om informatie over het (verschil in) aanbod van taalaanbieders, regelgeving m.b.t. ontheffing, inburgeringsplicht en verlenging, vragen over kosten, vragen over vervoltrajecten etc. Deze informatie is nodig zowel voor beroepskrachten, vrijwilligers en statushouders.
 - **Informatievoorziening over aanvragen ontheffing van de inburgeringsplicht**

Alfabetiseerders die de inburgering niet kunnen halen of inburgeraars die de inburgering niet halen, ondanks hun inspanningen, kunnen ontheffing aanvragen van de inburgeringsplicht als ze aan bepaalde criteria voldoen. Statushouders zijn vaak niet op de hoogte van de regels voor ontheffing en hoe ze de ontheffing moeten regelen. Scholen helpen soms (maar niet altijd) bij het invullen van de benodigde formulieren. Statushouders moeten de formulieren tijdig naar DUO sturen. De ontheffing voor alfabetiseerders kan pas een half jaar voor het einde van de inburgeringstermijn worden geregeld. Statushouders zitten dan soms niet meer op school, waardoor de formulieren voor ontheffing vergeten worden te versturen. Het niet op tijd regelen van de ontheffing kan betekenen dat een deel van de DUO-lening terugbetaald moet worden. Deze verantwoordelijkheid kan vaak niet door de betreffende statushouder gedragen worden.
 - **Kosten leerbaarheidstoets**

De kosten (€150,-) voor een leerbaarheidstoets zijn te hoog om zelf te kunnen betalen. Dit kan voor problemen zorgen. Hier is geen bijzondere bijstand voor. Daarnaast hebben statushouders grote moeite om gekwalificeerd te worden als 'niet leerbaar'. Zij willen juist een opleiding volgen. Dat in combinatie met het moeten betalen van €150,- maakt het knelpunt extra groot.
 - **Het niet behalen van de inburgering**

Als statushouders de inburgering niet tijdig afronden of ontheffing aanvragen, kan dit grote financiële consequenties hebben omdat een deel van de DUO-lening terugbetaald moet worden en een boete van €1250,- wordt opgelegd. Als gevolg kunnen er schulden ontstaan met grote gevolgen voor andere levensgebieden (bijv. huisvesting). Daarnaast geldt dat als iemand niet voldoet aan de inburgeringsplicht of ontheffing heeft geregeld via de geldende criteria het ook niet mogelijk is om te naturaliseren.
3. **Regels taalstage:** Er is behoefte aan het lopen van een taalstage bij een commerciële plek (horeca, winkel, kapper, etc.). De kans om alvast de vaktaal te leren in de praktijk van het wensberoep én het opbouwen van een zakelijk netwerk zijn twee positieve effecten hiervan. Deze mogelijkheid is er echter niet, gezien de regelgeving.

10.2 Opleiding

4. **Onduidelijkheden over toelatingseisen/mogelijkheden:** Onduidelijkheden leiden regelmatig tot teleurstelling of soms tijdelijk geen opleiding. Bijv. Iemand was gestart met de introductie metaalbewerking op het ROC, maar moest plots naar verkoop. Hij wil echter leren lassen en geen verkoop. Maar de klas was vol, omdat leerplichtigen voorgaan. Na 6 maanden kan hij wel weer instromen.
Of onrust door verschil te maken in regelgeving/mogelijkheden. Bijvoorbeeld bij de pilot voor het Combitraject, waar alleen ROC-leerlingen aan deel konden nemen.
5. **Wat er gebeurt na de Entree-opleiding is voor veel statushouders onduidelijk:** Er wordt door Entree voorlichting gegeven, maar er is weinig besef bij de statushouders over wat er gaat gebeuren. Toekomstplannen blijven daardoor vaag en zij lijken zich afhankelijk te voelen van het ROC.

10.3 Financiën

6. **Er ontstaan financiële knelpunten bij veranderende omstandigheden:** Statushouders die gaan verhuizen, gaan studeren of betaald werk krijgen, hebben te maken met een veranderende financiële situatie. Er gelden andere regels en er is veel correspondentie en betalingsverkeer. Ze moeten deze zaken zelf regelen, maar zijn hiervan vaak niet voldoende op de hoogte. Als zaken niet duidelijk zijn, kunnen mensen betalingsachterstanden krijgen, bijvoorbeeld een uitkering die te lang is doorbetaald als iemand betaald werk krijgt, die later moet worden terugbetaald. Of: tot wanneer moet je een statusformulier blijven inleveren en door blijven geven dat je zoveel verdient dat je uit de uitkering bent? Ook wordt er vaak tijdelijk werk gedaan, waardoor mensen in en uit de uitkering gaan. Dit levert onduidelijkheid, stress en frustratie op. Een goede begeleiding tijdens deze overgangsfases is essentieel.
7. **Onduidelijke regels inrichtingskrediet:** De regels voor het krijgen van het inrichtingskrediet en de bedragen waarop iemand recht heeft zijn onduidelijk. Een deel van het inrichtingskrediet bestaat uit een lening en een deel uit bijzondere bijstand. Eerst moet iemand de lening afsluiten, voordat hij recht heeft op de bijzondere bijstand. Er zijn allerlei regels over wat wel en niet aangeschaft mag worden met het inrichtingskrediet. Er is echter geen duidelijk overzicht te vinden (bijvoorbeeld op de website van de gemeente) wat je wel en niet mag kopen en welke bedragen hieraan zijn gekoppeld. Ook is het belangrijk om alle bonnen te bewaren. Daarnaast is er onduidelijkheid over hoe lang er terugbetaald moet worden. Er is behoefte aan meer informatie en hulp als er sprake is van verminderde betalingsmogelijkheid.
Doordat er onderling veel met elkaar gesproken wordt over dit soort zaken, zijn verschillen in hoogtes van kredieten en uitzonderingsposities zeer verwarrend.
8. **Er wordt makkelijk onderling geld geleend:** Elkaar geld lenen lijkt heel gebruikelijk te zijn. Soms gaat het om grote bedragen van honderden euro's. Het gaat dan vaker om geld dat wordt geleend om een huurachterstand te betalen of een betalingsachterstand bij de ziektekostenverzekering. Maar ook bijv. om kosten vanwege een ziek familielid in Eritrea. Er ontstaan zorgen over terugbetaling. Het geld wordt geleend van vrienden.
9. **Casinobezoek (veelal Eritrese jongvolwassenen):** Als er sprake is van financiële problemen is er veelal ook sprake van casinobezoek. Dit leidt vaak tot grote schulden.

10.4 Sociale integratie en gezondheid

10. **De weg naar de Stips wordt onvoldoende gevonden:** Er wordt naar gestreefd om statushouders toe te leiden naar reguliere voorzieningen als de Stips. In veel gevallen is er onbekendheid met de Stip of verloopt het contact moeizaam. Er lijken verschillende oorzaken te zijn waardoor dit het geval is. Bijvoorbeeld:
- Stips zijn voor eenvoudige vragen. Statushouders hebben vaak vragen die om meer ondersteuning vragen.
 - Vaak wisselende contactpersonen.
 - Openingstijden sluiten niet altijd aan. De openingstijden van de Stips zijn op tijden dat veel mensen naar school gaan. Zij kunnen hierdoor geen gebruik maken van het spreekuur.
11. **Cultuursensitieve communicatie bij organisaties:** Er wordt ervaren dat communicatie met organisaties moeizaam verloopt, dat informatie of uitleg niet wordt begrepen, en er snel 'ja' wordt gezegd door een statushouder terwijl hij niet weet wat er gezegd is. Het gaat hierbij om gesprekken, maar ook om schriftelijke informatie (website, brieven etc.). Voor organisaties die veel te maken hebben met statushouders (WerkBedrijf, Stips, gemeente, scholen, etc.) is dit een aandachtspunt. Dit geldt ook specifiek voor huisartsen (o.a. is er te beperkt de tijd tijdens een consult).
12. **Psychosociale problemen hebben invloed op alle levensgebieden:** Een grote meerderheid van de statushouders heeft last van psychosociale problemen. Het gaat hierbij om stress vanwege o.a. de vlucht, gezinshereniging, weinig zicht op toekomstmogelijkheden in Nederland. Dit zorgt voor concentratieproblemen, fysieke klachten als weinig energie, hoofdpijn, slaapttekort of juist veel slapen. Dit heeft invloed op alle levensgebieden en vraagt om aandacht van betrokken instanties.
13. **Specifieke aandacht voor na-reizigers en moeders van jonge gezinnen:** Er is weinig zicht op specifieke problemen van na-reizigers en moeders van jonge gezinnen. Gesignaleerd wordt dat er regelmatig problemen ontstaan in de relatiesfeer, bij de opvoeding of de ontwikkelingsmogelijkheden van de moeders. Vaders voeren meestal het woord voor de familie, waardoor de problemen en knelpunten van de partner te weinig in zicht komt.

10.5 Signalen specifiek van toepassing op de bewoners van de Griftdijk

14. **Beperkte zelfredzaamheid in algemene zin en wijze van ondersteuning:** Vanwege hun achtergrond (voorgeschiedenis, traumatische ervaringen, culturele factoren) en jonge leeftijd is deze groep extra kwetsbaar. De afstand tot de Nederlandse samenleving is groot. Gevolgen van keuzes worden niet overzien, omdat er vooral aan korte termijn gevolgen wordt gedacht. Soms is er sprake van onrealistische doelen en gevoeligheid voor groepsdruk. Uitleg, informatie en voorlichting die wordt gegeven lijkt niet te beklijven.
- Er is over het algemeen veel begeleiding en ondersteuning nodig. Onder andere als omstandigheden veranderen in wet- en regelgeving. Verwachtingen en werkwijze van organisaties moeten hierop afgestemd worden. Het leren verantwoordelijkheid te nemen en werken aan zelfredzaamheid vraagt veel aandacht en heeft tijd nodig. Deze belangenbehartiging is echter wel belangrijk om volwaardig deel te kunnen gaan nemen aan de samenleving.

15. **Voor- en nadelen van geclusterd wonen:** Het geclusterd wonen heeft voor- en nadelen voor de bewoners, de begeleiding en de werkwijze gehad.

Voordelen:

- Bewoners hebben veel steun aan elkaar en raken niet in een isolement. Het betekent dat ze niet al jong alleen een eigen huishouden hoeven te runnen.
- Veel opvang door de buurt.
- Voor de begeleiding: Het is makkelijk contact te leggen, een band op te bouwen, iemand vaker even te zien zonder afspraak en dus ook in beeld te houden.
- Overstijgende knelpunten, behoeftes en gevoeligheden die speelden kunnen snel in beeld worden gebracht.
- Als je met één bewoner praat, praat je ook met de groep. Informatie die gegeven wordt gaat vanzelf door naar meerdere mensen. Met het vertrouwen van één persoon, krijg je het al snel van meerdere. Het is makkelijker vertrouwen te winnen bij anderen.
- De mix met studenten werkt goed, maar vooral met het woonblok er tegenover. De bewoners van de andere twee blokken hadden met name contact met elkaar.

Nadelen:

- Bewoners voelen zich vaker niet gezien als individu en als groep benaderd. Er wordt veel over hen gesproken in plaats van met hen.
- Door een collectief aanbod (toeleiding naar opleiding en werk) is er minder maatwerk mogelijk.
- Er kan snel ruis ontstaan en gedeelde weerstand. Negatieve berichten zingen snel rond.
- Het werkt minder goed voor de integratie, bijvoorbeeld het leren wat goed huurderschap inhoudt, het spreken van de Nederlandse taal.
- Er is veel voor de bewoners geregeld en verzorgd. Dit is belemmerend voor hun zelfredzaamheid en zorgt soms voor irreëel verwachtingen. Bijvoorbeeld over wat je rechten zijn en verwachtingen t.a.v. kansen in de samenleving.

16. **Al dan niet samenwonen in de wijk:** Verschillende bewoners hebben aangegeven dat ze graag met iemand anders zouden willen samenwonen bij vertrek van de Griftdijk. Regelgeving (gevolgen voor inkomen, recht verliezen op een zelfstandige woning) maakt echter dat ze hier toch vanaf hebben gezien. Nog los van een negatief effect op de woningmarkt, betekent dit dat zij zich eenzaam voelen en sommige moeilijk aarden op hun nieuwe plek.

17. **Jong ouderschap:** Er zijn meerdere bewoners vader geworden. De vaders zijn nog erg jong en wonen meestal niet bij vrouw/kind. De moeders wonen niet altijd in de buurt, soms zijn ze nog minderjarig. Verantwoordelijkheid en betekenis van het vaderschap, maar ook regelgeving m.b.t. ouderschap zijn niet of nauwelijks bekend. Het vaderschap lijkt ze zomaar overkomen te zijn. Eritrese vrouwen waar deze mannen een relatie mee hebben, worden op jonge leeftijd moeder, wat invloed heeft op hoe ze hun toekomst kunnen vormgeven.

11. CASUSSEN

Ter illustratie van enkele van de hierboven genoemde signalen, worden hieronder een viertal casusbeschrijvingen gegeven die situaties beschrijven uit de dagelijkse praktijk van de trajectregisseurs. Het gaat hierbij dus niet om individuele gevallen, maar om een situatie die voor meerdere statushouders van toepassing is. Zoals uit de casussen blijkt gaat het veelal om een vervlechting van aspecten uit verschillende levensgebieden, die voor een problematische kettingreactie zorgen.

11.1 Inburgering en bijkomende procedurele handelingen

Statushouder van 32 jaar is als analfabeet naar Nederland gekomen. De Nederlandse taal is voor hem zeer moeilijk. Hij heeft via Capabel het inburgeringstraject (alfabetiseringstraject) gevolgd. Inmiddels is het geld van DUO op en hij volgt geen lessen meer. Capabel is niet meer actief in Nijmegen en ook niet meer betrokken bij deze man. Wel heeft Capabel op verzoek van de Trajectregisseur de urenverantwoording opgestuurd, welke de statushouder nodig heeft als hij ontheffing gaat aanvragen.

Het is pas mogelijk ontheffing bij DUO aan te vragen maximaal 6 maanden voor het einde van het inburgeringstermijn. De originele inburgeringstermijn stond op maart 2019, nu is deze verlengd naar februari 2021. Dat is dus vanaf augustus 2020. Een agenda bijhouden en einddata in de gaten houden zijn voor deze man heel erg moeilijk. Daarnaast zal hij een leerbaarheidstoets moeten doen à € 150,- die hij zelf moet betalen. Alleen als hij niet slaagt voor deze toets wordt ontheffing verleend, omdat deze toets moet uitwijzen dat het leren van de Nederlandse taal te moeilijk is voor hem. Dan wordt door DUO de inburgeringslening van € 10.000,- kwijtgescholden.

Zijn verblijfsvergunning loopt in mei 2020 af. Doordat zijn inburgering dan nog niet is afgerond door de extra tijd die hij heeft gekregen, kan hij geen vergunning voor onbepaalde tijd aanvragen. Dus zal hij in december 2019 (maximaal 6 maanden voor het verlopen van zijn verblijfsvergunning) een verlenging voor zijn asielvergunning voor bepaalde tijd moeten aanvragen. Deze gaat pas in mei 2020 in behandeling worden genomen. Dan heeft hij geen geldige verblijfsvergunning meer. Daarom zal hij een W-document moeten aanvragen 4 tot 8 weken voor het einde van zijn verblijfsvergunning (maart/april 2020). Een latere stap is dan nog de vergunning voor onbepaalde tijd aanvragen na de ontheffing van de inburgering (in februari 2021) en vervolgens indien gewenst de Nederlandse nationaliteit aanvragen.

11.2 Positie na-reizigers, moeders van jonge gezinnen

Jong gezin. Het gezin is twee jaar geleden herenigd. Hij is hier 3 jaar geleden gehuisvest, zij is later gekomen met hun twee jonge zoons. Het derde kind is een jaar geleden geboren. Vader is klaar met inburgering en heeft verschillende stappen richting werk gezet. Hij deed vrijwilligerswerk, had frequent contact met het WerkBedrijf en volgde een oriëntatietraject. Sinds een paar maanden heeft hij uitzendwerk gevonden in de logistiek. Hij werkt nu 5 dagen per week, hun uitkering is gestopt.

Doordat vader werkt komt de zorg van de kinderen op moeders schouders te liggen. Haar inburgering is net klaar. Zij brengt de twee oudsten naar school en zorgt voor het jongste kind thuis en het huishouden. Zij zou graag werken, maar voelt geen ruimte om zich hierin te oriënteren. Zij heeft in het

land van herkomst geen scholing gehad, en heeft daar verschillende werkzaamheden verricht (werkte in een winkel, als coupeuse in een zaak van familieleden, als kapper).

Het gezin is op de hoogte van opvang mogelijkheden voor de kinderen, maar weet ook dat dit alleen vergoed wordt als beide ouders werken. Moeder kan pas werken als er tijd geweest is voor oriëntatie op haar mogelijkheden en eventueel scholing. Hun sociaal netwerk is zeer beperkt. Wat moet er met de zorg voor hun kinderen gebeuren zodat zij ook wat vrijheid heeft om een aantal zaken uit te zoeken? Zij voelt zich beknelt en in haar vrijheid belemmerd door deze situatie. Door de afstand tot haar familie en haar beperkte netwerk voelt zij zich eenzaam.

11.3 Gebrek aan cultuursensitief werken bij hulpverleners

Statushouder van 23 jaar woont sinds 2015 in Nijmegen. De Nederlandse taal leren is voor hem moeilijk en hij begrijpt weinig van hoe dingen in Nederland geregeld zijn. Hij heeft op veel verschillende leefgebieden ondersteuning nodig. Hierbij wordt duidelijk dat het bij organisaties soms ontbreekt aan voldoende cultuursensitieve kennis en manier van werken. Met betrekking tot dagbesteding heeft dit het gevolg gehad dat hij van de ene naar de andere plek is doorgeschoven.

In 2017 heeft de jongen een traject voor praktijkdiagnose gedaan via het Werkbedrijf, hieruit kwam echter onvoldoende naar voren wat hij goed kan en wat zijn leerpunten zijn. De jongen leek meer ondersteuning nodig te hebben en om duidelijk te krijgen wat nodig is, werd hij aangemeld bij een participatie-organisatie. Hij wordt door hen uitgenodigd voor een aantal tests. De communicatie naar hem werd enkel via brief en mail gedaan, hoewel was aangegeven dat dit lastig is en weinig wordt gebruikt door de jongen. Hij kwam niet opdagen tijdens de eerste afspraak. Bij de tweede afspraak laat hij te laat weten dat hij de weg niet kan vinden. De organisatie lijkt terughoudend om ergens anders met de jongen af te spreken om laagdrempelig kennis te maken, bijvoorbeeld bij hem thuis of op een reeds bekende plek. Dit traject loopt vast.

Via het Sociaal Wijkteam wordt de jongen aangemeld voor dagbesteding bij een leer-werkbedrijf. Bij de intake blijkt dat het Nederlands niveau ontoereikend is. Dit bedrijf verwijst hem door naar Pluryn, waar wordt voorgesteld om opnieuw een traject via het Werkbedrijf in te zetten. Er wordt ingezet op ontwikkelingsgerichte dagbesteding, maar na een kennismaking geven ze aan dat er toch (eerst) extra inzet nodig is in de vorm van 1-op-1 begeleiding. De jongen geeft aan weinig vertrouwen meer te hebben. Hij moet elke keer opnieuw kennismaking, vragen beantwoorden en als hij zich dan op iets heeft ingesteld, krijgt het toch geen vervolg.

Omdat het niet lukt om de onderliggende vraag en behoeftes van de jongen duidelijk te krijgen en het lastig is om goed contact met hem te krijgen, wordt hij aangemeld bij een zorgaanbieder met een specifiek outreachend jeugdteam. Zij zijn toegespitst op het werken met zorg-mijdende jongeren met complexe problematiek en kunnen bij de jongen thuis langs gaan. Ondertussen is het begin 2019. Nadat ze twee keer met hem hebben afgesproken, nemen ze echter contact op met de Trajectregisseur: ze komen niet met hem verder. Zij geven aan dat de taal een te grote belemmering is en dat ze denken weinig meer voor hem te kunnen betekenen dan de Trajectregisseur zelf. Bij navraag blijkt dat alle tijd tijdens de eerste afspraak is gaan zitten in het invullen van formulieren (voor toestemming, registratie etc.). Dit terwijl was besproken dat het belangrijk is rustig kennis te maken en dat het tijd kost om vertrouwen van hem te krijgen.

Dit is niet de eerste en enige casus waarbij statushouders van de ene naar de andere plek worden gestuurd, omdat de betreffende persoon of organisatie de vraag niet helder krijgt. Hierin wordt aangegeven dat de taal ontoereikend is en dat het daar (volledig) aan ligt. Terwijl de Trajectregisseur vaak wel redelijk tot goed met de statushouder kan communiceren en informatie naar boven krijgt.

11.4 In de knel als dakloze statushouder

24 jarige man. Onlangs is hij van zijn vrouw gescheiden. Zij hebben samen een dochter van 3 jaar oud. Tijdens de scheiding is hij uit hun gezamenlijke huis getrokken. Moeder en kind zijn in het huis blijven wonen, hij logeerde bij vrienden. Totdat een nieuw postadres officieel geregeld was, was hij afhankelijk van hun gezamenlijke uitkering dat op haar rekening gestort werd. Direct na het verbreken van de relatie heeft hij zich bij Entree als woningzoekende ingeschreven en geprobeerd urgentie aan te vragen. Dit verzoek is afgewezen. Zijn verblijfsvergunning is afhankelijk van de verblijfsvergunning van zijn ex-vrouw. Hij moet een zelfstandige verblijfsvergunning aanvragen.

Hij is nu één jaar dakloos. Hij verblijft nu in een crisisopvang voor daklozen, waar hij alleen 's avonds en 's nachts kan verblijven. De rest van de dag moet hij elders doorbrengen. Zijn inburgering is nog niet klaar. Hij gaat niet meer naar school omdat hij zich in deze situatie niet kan concentreren. Zijn dochter ziet hij eens per week. Via VWON krijgt hij ondersteuning bij het zoeken van een kamer. Hij reageert op Marktplaats en Facebook advertenties. Een aantal keren is hij gaan kijken, maar hij wordt steeds afgewezen. Al is het vermoeden ongegrond: het vermoeden bestaat dat verhuurders liever niet aan statushouders verhuren.

Hij voelt zich machteloos in deze situatie. Zijn inburgering verliep goed en hij stond op het punt om met B1 te beginnen. Hij voert opnieuw gesprekken met het IND om een zelfstandige verblijfsvergunning te bemachtigen. Dit geeft extra spanning. Ook was er een afspraak gemaakt een stage te doen bij een houtbewerkingsbedrijf, ook dat ligt stil. De eindtermijn van inburgering komt in zicht, hij maakt zich zorgen om boetes. Het onvermogen een huis te vinden maakt hem gefrustreerd en verslagen. De kennis dat voor een huis via Entree zeker een aantal jaren gewacht moet worden versterkt dit. Hij voelt zich onveilig bij de crisisopvang en bezwaard om steeds bij zijn vrienden aan te kloppen. Dit alles drukt op zijn gemoed. Het vertrouwen dat hij hier in Nederland iets op kan bouwen en de motivatie om er hier iets van te maken neemt af.

12. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Ontworteling en aarding in een nieuwe samenleving zijn onlosmakelijk verbonden met sociaal psychische problemen. De enige oplossing is snelle integratie en verleiding om betrokken te zijn. Als mensen geconfronteerd worden met instanties waar geen luisterend oor is, raken mensen gedemotiveerd, raken zij naar binnen gekeerd, met een stagnerend effect op de integratie. Het is daarom essentieel dat het integratieproces vloeiend verloopt. Advisering ter versoepeling van dit proces was de taak van trajectregie. De conclusies en aanbevelingen die daarbij gevormd zijn hieronder bondig opgesomd. Wij hopen dat deze conclusies en aanbevelingen zullen bijdragen bij vervolgbesluit en uitvoering van beleid ter bevordering van integratie van vluchtelingen.

Werkproces/methode:

- We hebben bij de opstart veel tijd geïnvesteerd om onze rol en taken helder te krijgen. Daarin hebben we ervaren dat er om ons heen allerlei verschillende beelden en verwachtingen waren over trajectregie. En dat het belangrijk is om duidelijk te zijn over wat je doet, maar zeker ook over wat je niet doet. (Tip: Oefen een elevatorpitch voor verschillende doelgroepen.)
- Maak vooraf duidelijke afspraken over de opdracht (wat staat vast) en waar vrije ruimte zit (waarin kun je flexibel zijn en experimenteren). Dit om te voorkomen dat je de koers, de rode draad van wat je doet, verliest als er gaandeweg nieuwe inzichten en behoeftes bij de opdrachtgever ontstaan.
- Het is goed om te bedenken en als team met elkaar te praten over hoe je 'eigenaarschap' van de statushouder organiseert en zelfredzaamheid stimuleert. In de praktijk wordt je al snel geconfronteerd met dilemma's.
- De POP was voor ons een instrument om trajecten in beeld te brengen en te volgen, geen doel op zich en voor statushouders vraagt de POP/PIP om een vertaalslag naar een leidraad die aansluit bij hun eigen situatie.

Statushouders:

- Investeren in contact en vertrouwen waren essentieel om in gesprek te komen over alle levensgebieden en vervolgens stappen te kunnen zetten. Hiervoor was het nodig om soms meer tijd te nemen voor een POP en outreachend te werken. (Bijv. afspreken bij de bibliotheek of in het wijkcentrum.)
- Het stellen van lange termijn doelen is een mooi streven, maar in de praktijk hadden we ook met statushouders te maken voor wie dit niet haalbaar was. Het is goed hier rekening mee te houden en te kunnen anticiperen op regelmatig wisselende korte termijn doelen van de statushouder.
- Zorg voor één vast contactpersoon die het vertrouwen kent van de statushouder, overzicht heeft op alle levensgebieden en aanspreekpunt kan zijn.
- Geclusterd wonen heeft positieve en negatieve kanten. Indien in de toekomst weer gekozen wordt voor clustering: bij voorkeur clusteren op kleinere schaal en zorgen voor een goede mix, bijv. met meer studenten.
- Investeer in belangenbehartiging voor de groep. Wellicht zorgen voor belangenbehartiging zolang de groep dit zelf nog niet lukt, door iemand die hun stem kan verwoorden.

Samenwerkingspartners:

- Het is nodig om een goede analyse te maken van de belangrijkste samenwerkingspartners. Voor Trajectregie waren dat het Werkbedrijf, gemeente, VWON, taalaanbieders, GGD, SWT, Bindkracht10, Stip, woningcorporaties, Yalla en ook vrijwilligers(initiatieven).
- Investeer in samenwerking met alle partners en erken vrijwilligers ook als partner. De samenwerking met vrijwilligers, sleutelpersonen en het sociaal netwerk was (uitzonderingen daargelaten) van grote meerwaarde. Zij hebben een belangrijke rol in een succesvolle integratie en het is zinvol om te bedenken hoe dit potentieel goed te benutten.
- Investeren in contact en vertrouwen geldt ook voor samenwerkingspartners. Het heeft ons enige tijd gekost om helder te maken wat onze rol was. Een goede samenwerking, samenspel en korte lijnen zijn belangrijk om trajecten goed te laten verlopen.
- Naast korte lijnen over casussen hebben we n.a.v. de signalen aandacht besteed aan verbetering en samenwerking in aanpak van organisaties. Dit in partnerbijeenkomsten, werkgroepen (Griftdijk), en andere overleggen (bijv. m.b.t. gokproblemen). Het is zinvol vooraf te weten en af te spreken wie hier de regie in heeft/neemt.
- Zorg (zeker bij geclusterd wonen) voor een duidelijke regie op proces én inhoud.
- Zorg voor een goede overlegstructuur, waarbij doel en verantwoordelijkheden helder zijn.
- Zorg voor goede en éénduidige informatieverstrekking aan iedereen. Hier moet regie op zijn.

13. COLOFON

Eindredactie: Sara Schoch (trajectregisseur Bureau Wijland)

Redactie: Qader Shafiq, Nathalie van der Veeken, Lenie van Goor

14.BIJLAGE

Bijlage 1: POP – Persoonlijk Ontwikkelingsplan

Persoonsgegevens		
Achternaam / geslacht:		M / V
Voornaam		
Geboortedatum		
Adres		
Postcode en woonplaats		
Telefoonnummer		
Emailadres		
BSN		

ZRM Score											
Leefgebied	Beginmeting		Tussenmeting		Tussenmeting		Tussenmeting		Eindmeting		
	Datum	Score	Datum	Score	Datum	Score	Datum	Score	Datum	Score	
Financiën											
Werk & Opleiding											
Huisvesting											
Sociaal Netwerk											
Inzet voor de Maatschappij											
Geestelijke Gezondheid											
Lichamelijke Gezondheid											

Als richtingaanwijzer naar de toekomst, en om te zien waar je sterk in bent en waar je nog aandacht aan moet besteden, bestaat er een '**Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)**' waarbij je jezelf een score kunt geven van 1 t/m 5:

- Trede 1: acute problematiek
- Trede 2: niet zelfredzaam
- Trede 3: beperkt zelfredzaam
- Trede 4: voldoende zelfredzaam
- Trede 5: volledig zelfredzaam

PERSOONLIJK ONTWIKELINGSPLAN

Ontwikkelingsplan: doelen en activiteiten formuleren; afspraken maken

Aan welke doelen wil ik gaan werken op mijn weg naar mijn toekomst ?
 Welke concrete activiteiten ga ik ondernemen om mijn doelen te bereiken?
 Welke stappen wil ik zetten op korte termijn en welke vervolgstappen daarna?

Doel 1 In verband met HUISVESTING	<u>Korte termijn:</u> Datum Huidige situatie Gewenste situatie Korte termijn actie	<u>Lange termijn:</u> Toekomst wens/doel
Doel 2 In verband met FINANCIEN	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange termijn:</u>
Doel 3 In verband met SOCIAAL NETWERK	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange termijn:</u>
Doel 4 In verband met WERK/OPLEIDING	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange Termijn:</u>
Inburgering	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange termijn:</u>
Doel 5 In verband met MAATSCHAPPE- LIJKE PARTICIPATIE	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange termijn:</u>

PERSOONLIJK ONTWIKELINGSPLAN

Doel 6 MENTALE GEZONDHEID	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange termijn:</u>
Doel 7 FYSIEKE GEZONDHEID	<u>Korte termijn:</u>	<u>Lange termijn:</u>
Ideeën die nu nog geen plek kregen of niet concreet zijn		
Vervolgafspraken:	Vervolgafspraken om te bespreken wat er gedaan is en wat er bereikt is: - wat is de huidige situatie, - welke doelen zijn behaald, - welke doelen aangepast moeten worden - welke nieuwe doelen er geformuleerd kunnen worden	
	<u>Datum:</u> <u>Locatie:</u>	
	<u>Datum:</u> <u>Locatie:</u>	
	<u>Datum:</u> <u>Locatie:</u>	
	<u>Datum:</u> <u>Locatie:</u>	
	<u>Datum:</u> <u>Locatie:</u>	
Zijn er vragen?		

Gegevens Trajectregisseur

Naam	
Telefoonnummer	
Emailadres	

DE ZEVEN VAN INTEGRATIE

Uit het slotdocument pilot Trajectregie voor Statushouders Nijmegen

Succesvolle integratie en het bevorderen van burgerschap van nieuwkomers is essentieel voor een vitale samenleving. Hierbij is een balans tussen de verwachtingen van de ontvangende samenleving en die van de nieuwkomers onmisbaar. Het bijstellen van verwachtingen creëert reëel perspectief en stimuleert het leren van de Nederlandse taal, sociale integratie en duurzame arbeidsparticipatie. Erken hierbij de gevolgen van een vluchtproces: ontworteling en aarding in een nieuwe samenleving zijn onlosmakelijk verbonden met psychosociale problemen die grote impact hebben op het vermogen te integreren. Verleid nieuwkomers een onderdeel te zijn van de samenleving door te investeren in (laagdrempelige) participatiemogelijkheden.

1. Investeer in een vertrouwenspersoon.

Zorg voor een vast contactpersoon die het vertrouwen heeft van de statushouder, de statushouder het vertrouwen in eigen kunnen en een reëel perspectief in het integratieproces geeft en in staat is een brug te zijn tussen statushouder en relevante partners in de integratieketen.

2. Stimuleer de nieuwkomers te participeren.

Door aan te haken op interesses en verwachtingen van de statushouder en creatief te zoeken naar de mogelijkheden binnen de kaders van de Nijmeegse samenleving.

3. Focus op eigenaarschap van statushouders over eigen integratie.

Door de verantwoordelijkheid voor het slagen in handen van de statushouders te leggen vergroot dit de zelfredzaamheid en het succes van participatie. Hierin is steun bij de reflectie op de effecten van ontworteling en aarding in een nieuwe samenleving essentieel.

4. Erken de impact van psychosociale problematiek op integratie.

Creëer laagdrempelige mogelijkheden om psychosociale problemen te erkennen en bespreekbaar te maken. Maak hierbij gebruik van ervaringsdeskundige sleutelfiguren en lotgenotengesprekken.

5. Verzorg éénduidige informatievoorziening.

Zorg voor goede en éénduidige informatieverstrekking aan zowel statushouders als partners in de integratieketen. Hier moet centrale regie op zijn.

6. Werk aan korte en lange termijn doelen, die overzicht geven over verschillende aspecten van integratie.

Ontrafeling en overzicht over te zetten stappen heeft positieve impact op de kans van slagen.

7. Verbind bestaande partijen en organiseer overleg.

Investeer in goede samenwerking tussen alle relevante partijen, inclusief vrijwilligers, om het overzicht in de integratieketen te behouden. Meer coherentie, korte lijnen en een sluitende aanpak zijn belangrijk om integratietrajecten goed te laten verlopen.